

PETRI KAHILA

Itä-Suomen yliopisto, Karjalan tutkimuslaitos

Uusi erilaistuva eurooppalainen maaseutu

TIIVISTELMÄ

Eurooppalainen maaseutu muuttuu aiempaa monimuotoisemmaksi, mutta yhteiskunnallisessa keskustelussa maaseutu mielletään edelleen maatalousvaltaiseksi. EDORA-hankkeessa oli tavoitteena murtaa perinteisiä käsityksiä maaseudun kehityksestä yhtenäisenä alueena. Eurooppalaisen maaseudun moninaistuminen ei merkitse ainoastaan haasteita vaan myös muuttuvia mahdollisuuksia. Keskeisessä asemassa tässä mielessä on erilaistumisprosessin käsittäminen ja havainnollistaminen, jotta kyetään paremmin ymmärtämään Euroopan unionin politiikan toimintakenttää. EDORA-hankkeessa tehtyjen aluetyypologioiden perusteella voidaan todeta, että eurooppalaiset maaseudut ovat selvästi eriytyneet. Kehittämisspolitiikoiden kannalta merkittävää on kyetä tunnistamaan erilaisten alueiden erityispiirteet ja kohdistamaan toimenpiteet niiden kasvua vahvistaviin tekijöihin. Aluelähtöinen lähestymistapa on tarkoituksenmukainen eurooppalaiselle maaseudulle, joka väistämättä erilaistuu taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristöllisten erityispiirteiden vahvistuessa.

Avainsanat: maaseutupolitiikka, aluekehitys, aluelähtöisyys

Tämä artikkeli perustuu EDORA (European Development Opportunities in Rural Areas) -hankkeen tuloksiin (ESPON 2013 Project 2013/1/2). Hanke rahoitettiin ESPON 2013 tutkimusohjelmasta vuosina 2008–2010. Keskeisenä taustalla vaikuttavana tekijänä EDORA-hankkeessa oli ajatus siitä, että maaseutualueet ovat paremminkin erilaistuneet kuin samankaltaistuneet viimeisten vuosikymmenien aikana. EDORA-hankkeen yleisenä tavoitteena oli selvittää maaseutualueiden erilaistumisprosesseja sekä tapoja, miten EU:n, kansallisen ja alueellisen tason politiikkatoimenpiteillä voidaan edesauttaa maaseutualueita kehittymään niiden alueellisten erityispiirteiden perusteella. Hankkeessa pyrittiin vastaamaan kolmeen laajempaan peruskysymykseen:

1. Mitkä ovat keskeisimpiä muutosprosesseja maaseudun eriytymiskehityksen taustalla?
2. Mitkä ovat merkittävimmät kehittämismahdollisuudet ja -rajoitukset maaseutualueilla?
3. Miten kahdesta edellisestä kysymyksestä saadut kokemukset kyettäisiin saattamaan osaksi eurooppalaista maaseutupolitiikkaa?

Nämä kysymykset ohjasivat hankkeen sisällöllistä toteuttamista. Käytännössä hankkeen ensimmäisessä vaiheessa keskityttiin laajaan kirjalliseen tarkasteluun maaseudun muutoksesta ja muutoksen keskeisistä seikoista. Tarkastelun perusteella tunnistettiin erilaisia tekijöitä, joita tulkittiin niin sanottujen metanarratiivien perusteella. Toisessa vaiheessa tuotettiin empiirisen aineiston perusteella kolme muutosten alueellisia ulottuvuuksia

luonnehtivaa aluetytologiaa, joita tulkittiin myös 12 esimerkkitapauksen perusteella. Hankkeen viimeisessä vaiheessa paneuduttiin yksityiskohtaisemmin vaihtoehtoihin eurooppalaisen maaseutupolitiikan uudistamiseksi.

Tässä artikkelissa pyritään antamaan mahdollisimman monipuolinen kuva eurooppalaisen maaseudun monimuotoisuudesta, mikä tulee parhaiten ilmi kolmen hankkeessa tuotetun maaseutualueiden typologian perusteella. Maaseutualueiden erilaistumiskehitystä heijastellaan yksityiskohtaisemmin eurooppalaiseen maaseutupolitiikkaan nähden. Käsittelyjärjestys pohjautuu niihin osioihin, joiden työstämiseen kirjoittaja on kaikkein läheisimmin osallistunut.

Maaseudun muutos

Merkittävin maaseudun kehittymiseen vaikuttavista tekijöistä on maatalouden suhteellisen merkityksen väheneminen, ja on odotettavissa, että tämä kehitys etenee lähitulevaisuudessa koko Euroopassa. Tämän kehitysprosessin taustalla on tunnistettavissa kaksi keskeistä kehityssuuntaa: ensinnäkin maaseudun uuden talouden (New Rural Economy) nousu ja toiseksi maataloustuotannon uudelleen suuntaaminen kohti laadukkaampia maataloustuotteita sekä ympäristötietouden ja ympäristö vastuullisuuden lisääntyminen maataloudessa (esim. Hill & Campbell 2005; Halseth ym. 2010). Molemmat kehityssuunnat vaikuttavat merkittävästi maaseutualueiden toimintojen erilaistumiseen, vähentävät maaseudun riippuvuutta perusmaataloudesta sekä edistävät maatalojen liitännäiselinkeinoja ja muuta elinkeinotoimintaa maaseudulla.

Keskeisessä asemassa tässä muutoksessa on maaseudun uusi talous -termi, joka luonnehtii siirtymistä aiemmasta perinteisestä taloudellisesta rakenteesta uuteen muuttuvaan taloudelliseen tilaan (Hill & Campbell 2005). Toisaalta maaseudun perinteinenkin taloudellinen rakenne on aina historian aikana ollut jatkuvassa muutostilassa. Maatalouden tuotantorakenteet ovat jatkuvasti muuttuneet, elämä ja työ ovat kohdanneet jatkuvasti uusia haasteita, ja ulkoiset muutokset ovat muuttaneet merkittävästi maaseudun taloudellista toimintaa. Joka tapauksessa stereotyyppiat perinteisestä

maaseudun taloudesta ovat edelleenkin hallitsevia keskusteltaessa maaseudun muutoksesta. Jos nämä stereotyyppiat tai näkökulmat jäävät vallitseviksi, muunlaiset tavat ymmärtää maaseutua voivat unohtua. Hodge (2004) on nimittänyt tällaisia stereotyyppioita tai näkökulmia tyylitellyiksi harhapäätelmiksi (stylised fallacies). Tällaisia stereotyyppioita tai näkökulmia ovat muun muassa:

- Maatalousvaltaisella maaseudulla sykkeen taloudelliselle kehitykselle antaa alkutuotanto muiden toimialojen ollessa pääsääntöisesti maatalousliitännäisiä.

- Harvaan asutulla maaseudulla väestön vähäinen määrä ja taloudellisen toiminnan kasautumisen heikkous ovat esteinä yritteliäisyydelle. Erilaiset globalisoituvan talouden ja teknologian kehityksen tekijöiden ei katsota yltävän maaseudulle.

- Maaseudun työmarkkinat ovat voimakkaasti segmentoituneet sekä niukan inhimillisen pääoman, korkean työttömyyden ja itsetyöllistämisen luonnehtimat.

- Maaseutualueilla on voimakas lähtömuutto, joka kohdistuu erityisesti nuoriin ja naisiin. Tämän lisäksi väestön ikääntyminen vääristää maaseutualueiden ikärakennetta.

- Maaseutualueet ovat erityisen riippuvaisia erilaisia toimintoja ylläpitävistä tukimekanismeista.

Periaatteessa monilla EU:n maaseutualueilla perinteistä maa- ja metsätaloutta ei enää realistisesti voida pitää maaseudun elinkeinoelämän tai maaseudun työllisyyden kehittämisen lähtökohdina. Tulevaisuuden kehittämismahdollisuudet maaseudulla ovat paremminkin yhteydessä tekijöihin, jotka liittyvät lähinnä sekundääriseen ja tertiääriseen sektorin edistämiseen. Maaseudun taloudellisen toiminnan perustan ja elinvoiman kehittämisen kannalta tähdellisessä asemassa tulevaisuudessa ovat nimenomaan ei-maatalouteen liittyvät erilaiset muutostekijät (Lowe 2006). Lowe (2006) argumentoi, että maanviljelijöille jaettava ympäristötuki voi laajemmin edistää kestävästä kehityksestä maaseudulla, mutta se ei varsinaisesti edistä maaseudun taloudellista kilpailukykyä. Ympäristötukea pidetään enemmänkin suorana tukimuotona kuin varsinaisena investointina (esim. OECD 2006), mutta toisaalta ympäristötuen merkitys voi olla huomattava yksittäisille alueluoksille (esim. Shucksmith & Rønningen 2011).

Narratiivinen lähestymistapa maaseudun muutokseen

Maaseudun muutosta voidaan pitää jatkuvana prosessina, joka nivoo yhteen niin maatalouden kuin muutkin maaseudulla harjoitettavat elinkeinot. Vaikka ne ovat selvästi toisistaan erillisiä kokonaisuuksia, ne ovat myös yhteennivoutuneita tarkasteltaessa niiden vaikutuksia EU:n tasolla. (Marsden 2003.) Varsin usein maaseutualueita pidetään ulkopuolisten vaikutusten passiivisina vastaanottajina, mikä liittyy edellä mainittuihin stereotyyppisiin tai näkökulmiin ja niiden johdannaisiin. On kuitenkin selvää, ettei maaseutu ole yksiselitteisesti vain vastaanottamassa muutoksia, vaan erilaiset maaseutualueet reagoivat eri tavoin ja kykenevät myös mukautumaan eri tavalla ympäristössä tapahtuviin muutoksiin. Yhä enemmissä määrin on tunnistettu joukko monivaikutteisia tulevaisuutta muokkaavia asioita tai syitä, jotka muuttavat ja uudistavat maaseutualueiden kehitysdynamiikkaa. Woods (2005 & 2007) yhdistää erilaisia maaseudun kehittymiseen ja kehittämisedellytyksiin vaikuttavia tekijöitä globalisaatiokehitykseen. Hän ei viittaa ainoastaan talouden, ihmisten tai pääoman liikkeisiin, vaan laajemmin alueellisten ja toiminnallisten riippuvaisuussuhteiden yhä kasvavaan merkitykseen.

EDORA-hankkeessa narratiivisella lähestymistavalla maaseudun muutokseen pyrittiin korostamaan muutoksen aluekeskeisyyttä eurooppalaisella maaseudulla. Eurooppalaisen maaseudun kehityskuvausten esittämisen ja tuottamisen tutkimuksissa tekee haasteelliseksi se tosiasia, että maaseudun kehittämisedellytykset ja olosuhteet ovat joka paikassa erilaiset. Erityisenä tavoitteena hankkeessa oli tähdentää maaseudun erilaistumisen lisäksi niitä kehittämishaasteita, joita voitiin lähestyä ainoastaan narratiivisella lähestymistavalla. Maaseudun muutosprosesseja tarkasteltiin esimerkkialueilla sekä temaattisesti että alueellisesti. Narratiivinen lähestymistapa perustui ensisijaisesti laaja-alaiseen temaattiseen kirjallisuuskatsaukseen. Tämän seurauksena tuotettiin kolme ”metanarratiivia” (Lee ym. 2010; ks. myös Shucksmith ym. 2011), jotka toimivat perustana hankkeessa tuotetulle eurooppalaiselle maaseudun aluetypologialle sekä politiikkasuosituksille.

Keskeisenä ajatuksena kolmen metanarratiivien luomisessa oli ”yhdistettävyyden” (connexity) yläkäsite, joka yhdisti laajemmalla pohjalla temaattisen kirjallisuuskatsauksen erilaiset näkökulmat. Periaatteessa tämä tarkoittaa sitä, että maaseudun sidosten vahvuus tiedon, innovaatioiden ja taloudellisen toiminnan lähteisiin sekä kykyyn hyödyntää niitä kaikkia voi olla merkittävämpi tekijä kuin läheisyys niihin (Shucksmith ym. 2011). Tiettyssä mielessä yhdistettävyyys muistuttaa myös alueellisten toimintojen aspatiaalisuutta, eli toisaalta erilaisten alueen pehmeiden sijaintitekijöiden vaikutusta ja toisaalta alueen ulkopuolisten kytkentöjen merkitystä kyseisen alueen kykyyn menestyä (Copus 2001). Seuraavaa kolme metanarratiivia voidaan toisaalta myös kutsua tietynlaisiksi ”toiminnallisiksi kuvauksiksi”.

Maatalouskeskeinen metanarratiivi (agri-centric) hahmottaa erilaisia käsityksiä ja näkökulmia maaseudun muuttumisesta hiljalleen pois alkutuotantovaltaisuudesta. Lähtökohdana on joka tapauksessa se, että maatalous on edelleen ja pysyy keskeisenä toimialana maaseudulla monilla puolilla Eurooppaa. Euroopan komissio (CEC 2010) korostaa maatalouden merkitystä maaseudun elinvoiman ylläpitäjänä, ja että maaseudun tasapainoinen alueellinen kehitys voidaan turvata ylläpitämällä maatalouden tukipolitiikkaa ja maatilojen tuotannollista monipuolistumista. Tärkeällä sijalla maatalouden lisäksi on maaseudun toiminnallinen moninaistuminen. Yhtenä keskeisenä näkökulmana on maaseudun uusi paradigma (new rural paradigm), joka pohjautuu ajatukseen maatilakeskeisestä maaseudun kehittämisestä. Maaseudun muunlainen taloudellinen kehittyminen ei edes välttämättä ole maaseudun kehittymistä (van der Ploeg 2000; van der Ploeg & Marsden 2008). Maatalouskeskeinen metanarratiivi tunnistaa kuitenkin kaksi erilaista kehityskulkua maaseutualueilla Euroopassa: toisilla alueilla vallitsevat suuremmat maatalouden tuotantoyksiköt, kun taas toisilla alueilla vallitsevat pienemmät. Periaatteessa pienet maatalouden tuotantoyksiköt ovat suuria sopeutuvampia maaseudun toiminnalliseen monipuolistumiseen varsinkin syrjäisemmillä ja tuotannollisesti heikommilla alueilla (ks. myös Shucksmith & Rønningen 2011).

Maaseutu–kaupunki–metanarratiivi on keskeisessä asemassa, kun tarkastellaan erilaisia muutto-liikkeeseen, kaupungin ja maaseudun vuorovaikutukseen, palvelujen saavutettavuuteen ja toimintojen kasautumiseen liittyviä kehityskulkuja. Keskeisellä sijalla metanarratiivissa on kaupunkien vaikutus maaseudun asutusrakenteen ja maaseudun taloudellisen toiminnan kehittymiseen. Huomio on erilaisissa tutkimuksissa kiinnittynyt varsinkin työssäkäynnin merkitykseen kaupungin ja maaseudun välisessä vuorovaikutuksessa (esim. Zonneveld & Stead 2007). Kuitenkaan maaseutu–kaupunki–metanarratiivi ei pohjaudu ainoastaan työssäkäynnin merkitykseen, sillä kysymyksessä on toiminnallisesti huomattavasti monitahoisempi erilaisten toimintojen vyyhti (esim. Courtney ym. 2010). Periaatteessa maaseutu–kaupunki–metanarratiivi tunnistaa vastaavanlaisen kehityskulun maaseudulla kuin Copus ym. (2006) tutkimuksessaan esittää, eli viimeaikainen vastakaupungistumiskehitys hyödyttää lähinnä kaupunkien läheistä maaseutua eikä niinkään harvaanasutun maaseudun alueita.

Globalisaatio–metanarratiivi tähdentää maaseutualueiden yhä kasvavaa ja monipuolistuvaa kansakäymistä maaseutualueiden ulkopuolisten taloudellisten ja sosiaalisten toimijoiden kanssa. Metanarratiivi liittyy keskeisesti edellisessä kappaleessa kuvattuihin Woodsin (2005 & 2007) esittämiin näkemyksiin maaseutualueiden kehittymisestä. Maaseutu on kiistämättä kyennyt globalisaation perusteella luomaan aiempaa laajempia yhteyksiä ulkoisiin sosiaaliin, poliittisiin ja taloudellisiin verkostoihin. Erilaiset perinteiset maatalouden verkostot ovat viimeisten vuosikymmenien aikana täydentyneet uusilla monitasoisilla ja monitahoisilla verkostoilla (ks. esim. Murdoch 2006; Hepworth 2006).

Luonnollisestikaan kaikki keskeiset maaseudun muutokseen ja kehittämishaasteisiin vaikuttavat asiakokonaisuudet eivät mahtuneet näiden kolmen EDORA-hankkeessa tuotettujen metanarratiivien kuvaukseen.

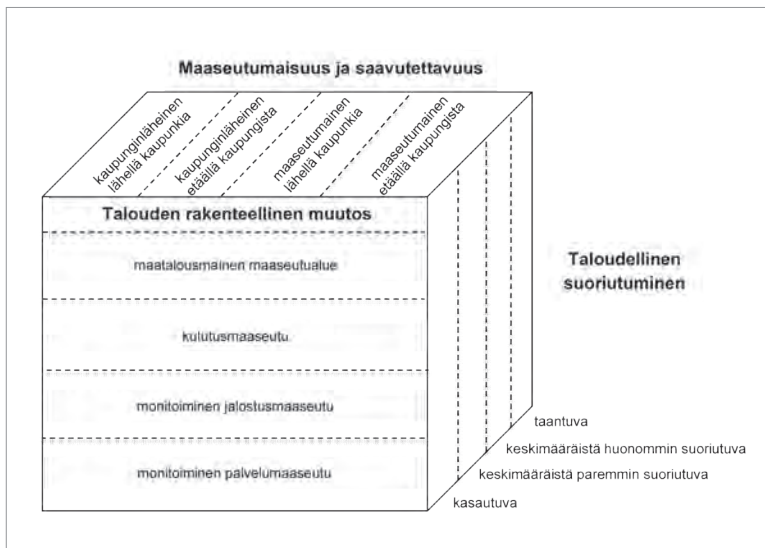
Eurooppalaiset maaseudut

Edellä käsiteltäessä maaseudun muutosta on tullut jo useaan otteeseen selväksi, että maaseudun eriy-

tymiskehitys on edennyt merkittävästi viimeisten vuosikymmenien aikana koko Euroopassa. Selvimmin maaseudun eriytymiskehitys on havaittavissa, kun tarkastellaan kaupunginläheisen maaseudun kehittymistä harvaanasutun maaseudun taloudelliseen kehitykseen nähden. Keskeisenä tekijänä on ollut kaiken kaikkiaan maatalouden merkityksen väheneminen. Samalla voidaan kuitenkin huomata, että toisiaan vastaavilla maaseutualueilla taloudellinen kehitys voi olla hyvinkin eriytynyttä niin kansallisella kuin eurooppalaisella tasolla.

EDORA-hankkeessa tuotettiin eurooppalaisen maaseudun typologia(t), joka oli hankkeen ehkä merkittävin tutkimusvaihe. Typologia oli pohjana metanarratiivien yksityiskohtaisemmalle tulkin- nalle, ja se johti edelleen politiikan ja tulevaisuus- näkökulmien analysointiin. Tässä yhteydessä keskitytään EDORA-typologian esittelyn jälkeen lähinnä politiikan tarkasteluun. EDORA-typologiaa ei periaatteessa voida kutsua perinteiseksi maaseututypologiaksi, koska sitä ei käytännössä voida esittää yhdellä kartalla. Kysymyksessä on paremmin- kin kolmiulotteinen tarkastelutapa eikä yksittäinen monotonisen tason kuvaus tietyillä muuttujilla. Kolmiulotteinen maaseutualueiden tarkastelutapa on siten apuväline tulkittaessa erilaisia maaseutu- alueita. Tämä lähestymistapa on erityisen merkit- tävä siinä mielessä, että eurooppalaisen maaseutu- politiikan (samoin kuin aluepolitiikan) tulee aiem- paa enemmän rakentua nimenomaan tiettyjen alueellisten voimavarojen, ominaisuuksien ja mah- dollisuuksien varaan. EDORA-typologia(t) on si- ten tärkeä ainesosa pyrittäessä uudistamaan yksi- puolisia, maantieteellisiä näkökulmia maaseudun kehittymisestä ja kehittämistarpeista.

Monista muista maaseututypologioista poike- ten kolmiulotteinen EDORA-typologia tulkitsee perinteistä maaseutumaisuutta uudella tavalla ko- rostaen taloudellisten rakenteiden sekä toiminnal- lisuuden merkitystä. Tämä tarkastelutapa poikkeaa tavanomaisesti tehdyistä maaseututypologioista (esim. Bengs & Schmidt-Thome 2006; Böhme ym. 2009). EDORA-typologian taustaa voidaan havainnollistaa kolmiulotteisella kuutiolla (kuva 1), joka havainnollistaa kolmen erilaisen lähesty- mistavan perusteella tuotettua maaseututypologi- aa. Täytyy kuitenkin huomata, että kolmiulottei-

KUVA 1. EDORA-typologian kolmiulotteinen kuutio. (Copus 2011a)

nen tarkastelu perustuu tilastolähteisiin, jotka oli saatavissa ainoastaan NUTS3 tasolla. Suomen kohdalla maakunnat muodostavat NUTS3 -tason.

Vaikka EDORA-typologian kuutio on monipuolinen lähestymistapa maaseutualueiden tarkasteluun, se ei kuitenkaan mahdollista kaikkien sosio-ekonomisten muuttujien systemaattista tarkastelua eurooppalaisella maaseudulla. Samalla on ilmeistä, että kolme lähestymistapaa eivät ole suorassa suhteessa toisiinsa. Ne ainoastaan kuvaavat eurooppalaisen maaseudun silmiinpistäviä erilaisuuksia hankkeessa tuotettujen metanarratiivien perusteella. Kaikki riippuu loppujen lopuksi saatavilla olevan tilastollisen aineiston kattavuudesta ja täydellisyydestä.

Kolmiulotteisen tarkastelun pohjalta EDORA-hankkeessa tarkasteltiin kolme seuraavanlaista maaseudun kehityskulkua:

Maaseutumaisuus ja saavutettavuus -typologia perustuu kaupungin ja maaseudun vuorovaikutukseen pohjautuvaan typologiaan, jonka DG Regio (komission aluekehittämisen pääosasto) tuotti OECD:n alkuperäisen typologian perusteella (Dijkstra & Poelman 2008). Typologia ottaa huomioon esitetyt argumentit olla erottamatta maaseutualueita, jotka sijaitsevat pienten ja keskisuurten kaupunkien välittömässä läheisyydessä. Typologi-

assa erotellaan kaupunkimaisten alueiden lisäksi neljä erilaista maaseutualueutta: kaupunginläheinen lähellä kaupunkia, kaupunginläheinen etäällä kaupungista, maaseutumainen lähellä kaupunkia ja maaseutumainen etäällä kaupungista.

Talouden rakenteellinen muutos -typologia on läheisesti yhteydessä aiemmin esitettyihin maatalouskeskeiseen (agri-centric) metanarratiiviin ja globalisaatio-metanarratiiviin. Se liittyy myös käytävään keskusteluun aluepolitiikasta ja sektori-politiikoista sekä maaseudun muuttumisesta tuotannollisesta maaseudusta kohti jälkituotannollista eli kulutusmaaseutua. Tässä toisessa typologiassa erotettiin myös neljä erilaista maaseutu-alueutta. Maatalousmainen (agrarian) on maaseutualue, jolla maataloustuotanto ylittää EU:n keskiarvot maatalouden arvonlisäyksen suhteen, sekä maataloudessa toimivan työväestön ja maatalouden nettoarvonlisäyksen osalta. Kulutusmaaseutu (consumption countryside) on maaseutualue, jolla maatalouden merkitys on vähäisempi. Merkittävässä osassa näillä maaseutualueilla on niin sanottujen julkishyödykkeiden tuottaminen (ks. myös Marsden ym. 2002), joka muodostaa merkittävän osan kulutusmaaseudun tulomuo-

arvonlisäys on kaikkein korkein. Monitoimiselle palvelumaaseudulle (diversified strong tertiary sector) on luonteenomaista yksityisten palvelujen suuri merkitys muihin toimialoihin nähden.

Maaseutualueiden taloudellinen suoriutuminen -typologia asettaa maaseutualueet niiden taloudellisen toiminnan kasautumisen tai taantumisen perusteella eri luokkiin. Lähtökohtana lähestymistavassa on maaseutu–kaupunki-metanarratiivi ja luokittelu tehtiin viiden erilaisen muuttujan perusteella. Maaseutualueiden luokittelu taloudellisen suoriutumisen perusteella sisältää neljä erilaista maaseutualuetta: kasautuva (accumulating), keskimääräistä paremmin suoriutuva (above average), keskimääräistä huonommin suoriutuva (below average) ja taantuva maaseutu (depleting).

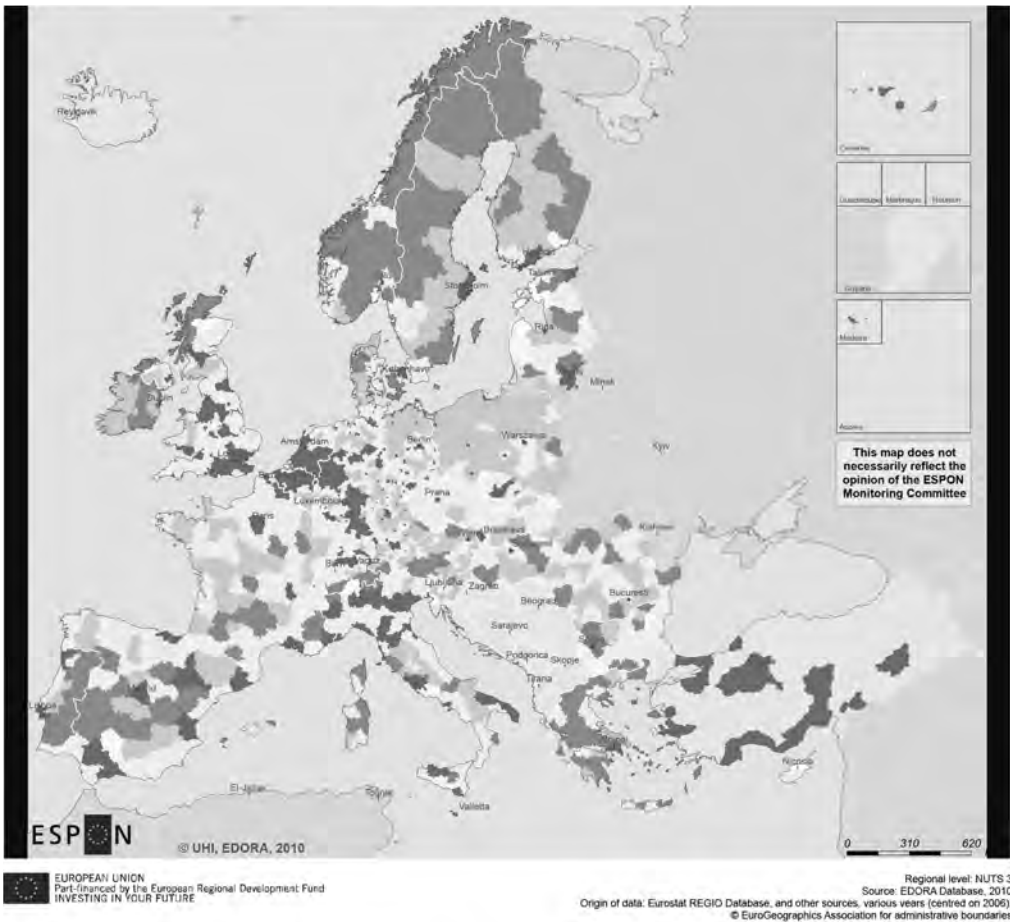
Maaseutumaisuus ja saavutettavuus -typologiassa lähtökohtaisesti alueet luokitellaan joko maaseutualueiksi tai kaupunkialueiksi käyttäen 150 asukasta neliökilometrillä raja-arvona. Kaupunkimaisilla alueilla vähemmän kuin 15 prosenttia asukkaista asuu maaseutualueilla. Kaupunginläheisiä alueita ovat sellaiset, joilla 15–50 prosenttia asukkaista asuu maaseutualueilla, ja maaseutumaisia alueet, joilla yli 50 prosenttia väestöstä asuu maaseutualueilla. Saavutettavuuden kriteerinä käytetään 45 minuutin ajomatkaa yli 50 000 asukkaan kaupungin keskustaan. (Dijkstra & Poelman 2008.) Talouden rakenteellinen muutos -typologiassa alueiden luokitus määriteltiin 13 erilaisen muuttujan perusteella, joita tässä yhteydessä ei yksityiskohtaisemmin esitellä. Merkittävimmän muuttujien valintaan vaikuttivat maatalouskeskeinen- ja globalisaatio-metanarratiivit. (Copus 2011a.) Maaseutualueiden taloudellinen suoriutuminen -typologiassa lähtökohtaisesti alueita tarkasteltiin maaseutu–kaupunki-metanarratiivin perusteella. Laskennallisesti typologia pohjautui viiden eri muuttujan perusteella laskettuun alueelliseen oletusarvoon. (Copus 2011a.)

Kuvissa 2–4 esitetään yksityiskohtaisemmin EDORA-typologian karttojen vertailu. Kaikkien karttojen perusteella voidaan sanoa, että eurooppalainen maaseutu on moninainen, ja alueelliset vaihtelut yksittäisten maiden sisälläkin voivat olla suhteellisen suuria. Maaseutumaisuus ja saavutettavuus -typologiassa on selvästi nähtävissä, että

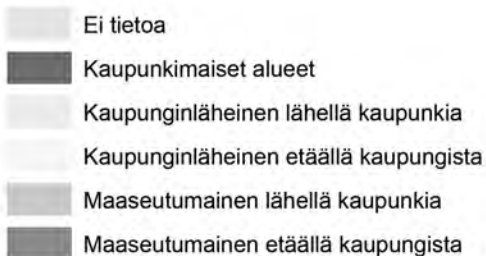
kaupunginläheiset lähellä kaupunkia luokkaan kuuluvat maaseutualueet ovat vallitsevassa asemassa Euroopan kartalla. Tähän luokkaan kuuluu noin puolet kaikista alueista, kolmannes Euroopan pinta-alasta ja kaksi kolmannesta väestöstä. Suhteellisesti tällä alueella asuva väestö on myös hyvin toimeentulevaa, sillä alue vastaa noin kahta kolmannesta Euroopan bruttokansantuotteesta. Toiseksi suurin ryhmä ovat maaseutumaiset alueet, johon kuuluu noin kolmannes Euroopan kokonaispinta-alasta ja maatalousalueesta. Näillä alueilla asuu neljäsosa väestöstä, ja se vastaa viidesosaa bruttokansantuotteesta. Maaseutumaiset etäällä kaupungista -luokkaan kuuluvat alueet edustavat ainoastaan kymmentä prosenttia asukkaista ja ne vastaavat vain kahdeksaa prosenttia bruttokansantuotteesta. Maantieteellisesti kaupunkialueet ovat käytännössä vallitsevia ainoastaan muutamassa Länsi-Euroopan pienessä maassa, kuten Hollannissa ja Belgiassa, mutta selviä keskittymiä on nähtävissä myös Englannissa ja Saksan länsiosissa. Parhaimmin saavutettavat maaseutualueet sijaitsevat lähinnä Keski-Euroopan alueella, kun taas Euroopan syrjäiset maaseutualueet sijaitsevat lähes poikkeuksetta maantieteellisesti Euroopan reuna-alueilla. Maaseutumaiset alueet ovat lähes poikkeuksetta keskittyneet Euroopan suurimpiin maihin sekä vuoristo-alueille.

Talouden rakenteellinen muutos -typologiassa merkittävä osa eurooppalaisesta maaseudusta kuuluu kulutusmaaseudun luokkaan, joka edustaa puolta Euroopan pinta-alasta ja 42 prosenttia maatalousmaasta. Kulutusmaaseudun asema on merkittävä myös väestönjakautumisen sekä tuotannon suhteen, sillä 40 prosenttia ei-kaupungeissa asuvasta väestöstä asuu kulutusmaaseudulla ja yli puolet maaseutualueilla tuotettavasta bruttokansantuotteesta syntyy tällä alueella. Maatalousmainen alue käsittää noin neljänneksen Euroopan pinta-alasta ja 34 prosenttia maatalousmaasta. Vaikka Euroopan ei-kaupunkiväestöstä 24 prosenttia asuu tällä maaseutualueella, sen osuus maaseudun bruttokansantuotteesta on ainoastaan 13 prosenttia. Monitoimiseen jalostusmaaseutuun kuuluvat alueet sisältävät 17 prosenttia pinta-alasta ja 21 prosenttia maatalousmaasta. Väestöllisesti ne eivät ole kovinkaan merkittävässä

Maaseutumaisuus ja saavutettavuus -typologia

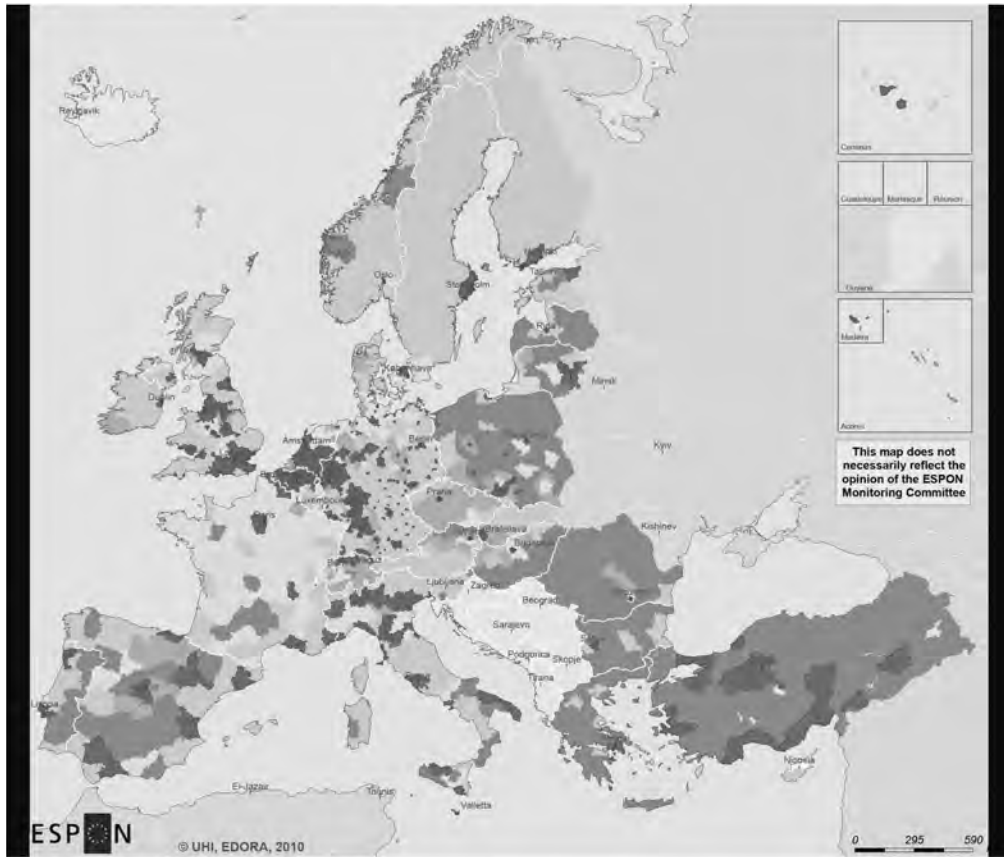

KUVA 2. Maaseutumaisuus ja saavutettavuus -typologia. (Copus 2011b)

asemassa, sillä ainoastaan kymmenen prosenttia maaseutuväestöstä asuu alueella. Maaseudun bruttokansantuotteesta vastaava määrä syntyy siellä. Monitoimiselle palvelumaaseudulle on jakautunut 17 prosenttia pinta-alasta mutta suh-

teellisen suuri osuus eli 23 prosenttia maaseudun väestöstä. Samoin osuus maaseudun bruttokansantuotteesta (27 %) on suhteellisen suuri.

Maaseutualueiden sijainnissa talouden rakenteellinen muutos -typologiassa on havaittavissa

ESPON
© UHI, EDORA, 2010

EUROPEAN UNION
Part-financed by the European Regional Development Fund
INVESTING IN YOUR FUTURE

Regional level: NUTS 3
Source: EDORA Database, 2010
Origin of data: Eurostat REGIO Database, and other sources, various years (centred on 2006).
© EuroGeographics Association for administrative boundaries

Talouden rakenteellinen muutos -typologia

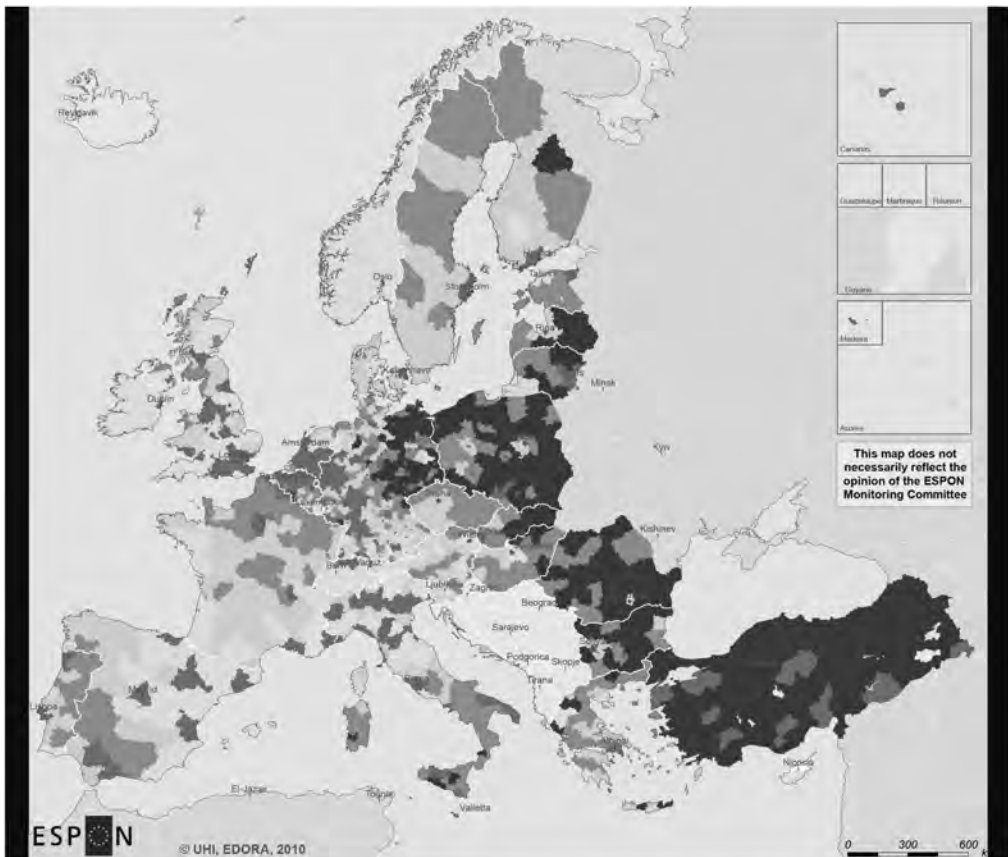
- Ei tietoa
- Kaupunkimaiset alueet
- Maatalousmainen maaseutu
- Kulutusmaaseutu
- Monitoiminen jalostusmaaseutu
- Monitoiminen palvelumaaseutu

KUVA 3. Talouden rakenteellinen muutos – typologia. (Copus 2011b)

mielenkiintoisia piirteitä. Maatalousmaaseutu on lähes yksinomaan keskittynyt uusien jäsenmaiden ja eteläisen Euroopan alueelle. Näillä alueilla maatalouden tuotannolliset rakenteet ovat edelleenkin suhteellisen perinteisiä eikä alueilla ole tapahtunut

kovinkaan paljon liikkumista taloudellisen monipuolistumisen suuntaan. Varsinkin uusissa jäsenmaissa maatalousmaaseutu on kärsinyt suhteellisen merkittävästä lähtömuutosta ulkomaille ja kaupunkikeskuksiin, mikä ei ole tehnyt niiden kehittämistä

EUROPEAN UNION
Part-financed by the European Regional Development Fund
INVESTING IN YOUR FUTURE

Regional level: NUTS 3
Source: EDORA Database, 2010
Origin of data: Eurostat REGIO Database, and other sources, various years (centred on 2006).
© EuroGeographics Association for administrative boundaries

Maaseutualueiden taloudellinen suoriutuminen -typologia

- Ei tietoa
- Kaupunkialueet
- Taantuva maaseutu
- Keskimääräistä huonommin suoriutuva
- Keskimääräistä paremmin suoriutuva
- Kasautuva maaseutu

KUVA 4. Maaseutualueiden tarkastelu niiden taloudellisen suoriutumisen perusteella. (Copus ym. 2011b)

mahdollisuuksia helpommaksi. Kulutusmaaseutu -luokka esiintyy lähes kaikkien jäsenmaiden alueilla. Tyypillisesti kulutusmaaseutu on monimuotoista turismiin ja vapaa-aikaan liittyvien elinkeinojen korostuessa muihin elinkeinoihin nähden. Toinen

keskeinen tekijä kulutusmaaseudulla on taloudellisten siteiden tärkeys kaupunkeihin nähden, mikä ei kuitenkaan selitä Pohjoismaiden maaseutualueiden kuulumista tähän luokkaan. Pohjoismaiden kohdalla selittävänä tekijänä on lähinnä maatalo-

ustuotannon jälkituotannollinen luonne. Tyypillistä monitoimisella jalostusmaaseudulla on teollisuuden siirtyminen kaupungeista, mutta teollisuutta on myös jonkin verran uusien jäsenmaiden maaseutualueilla jäänteenä sosialistisesta järjestelmästä. Nämä maaseutualueet sijaitsevat pääsääntöisesti vanhoissa jäsenmaissa Keski- ja Länsi-Euroopassa, kun taas uusissa jäsenmaissa ja Pohjoismaissa niiden määrä on huomattavasti vähäisempi. Voidaan myös sanoa, että palvelumaaseudulla maaseudun uusi talous on huomattavasti kehittyneempää muihin typologian maaseutualueisiin nähden. Luonnollisesti maaseutualuejako olisi muodostunut aivan toisenlaiseksi, jos huomioon olisi otettu myös julkisten palvelujen merkitys alueellisessa arvonlisäyksessä. Tehdyssä tarkastelussa haluttiin kuitenkin painottaa erityisesti maaseudun uuden talouden merkitystä maaseutualueiden toiminnallisessa luonnehinnassa.

Maaseutualueiden taloudellisen suoriutumisen perusteella tehdyn typologian pohjalta on nähtävissä ehkä selkein jakoviiva uusien ja vanhojen jäsenmaiden välillä. Taloudellinen kehitys on taantunutta uusien jäsenmaiden ja Turkin maaseutualueilla. Tässä yhteydessä on syytä kiinnittää huomiota myös itäisen Saksan tilanteeseen. Kaksikymmentä vuotta Saksan yhdistymisen jälkeen ja intensiivisen jälleerakentamisen jälkeenkin entisen Itä-Saksan maaseutu ei ole täysin päässyt jaloilleen. Keskimääräistä heikommin menestyvien maaseutualueiden kannalta tilanne on maantieteellisesti huomattavasti monimuotoisempi. Kyseisiä maaseutualueita on käytännössä tunnistettavissa kaikissa jäsenmaissa. On kuitenkin pidettävä mielessä, että keskimääräisesti heikommin menestyvät maaseutualueet eivät ole läheskään niin huonossa tilanteessa kuin taantuvat alueet. Pääsääntöisesti keskimääräistä heikoimmin menestyvät alueet sijaitsevat uusien jäsenmaiden alueella, mutta joukkoon kuuluu myös Pohjoismaiden syrjäisempiä alueita. Keskimääräistä paremmin menestyvät maaseutualueet sijaitsevat vanhojen jäsenmaiden alueella, lähinnä Ranskassa ja Saksassa sekä Pohjoismaissa.

EDORA-hankkeen kolmen typologian perusteella voidaan tunnistaa selviä eriytyviä rakenteita maaseutualueiden välillä Euroopassa. Maantieteellisesti heikommin menestyvät maaseutualueet sijaitsevat lähes yksinomaan uusien jäsenvaltioiden alueella se-

kä Välimeren maissa kun taas menestyneimmät maaseutualueet ovat pääsääntöisesti Keski- ja Länsi-Euroopassa. Samoin taloudellisen suoriutumisen perusteella on tunnistettavissa vastaavanlainen jakautuminen maaseutualueiden suhteen, sillä uusissa jäsenmaissa taantuvien maaseutualueiden määrä on selvästi hallitsemampi kuin vanhoissa jäsenmaissa. Toki vanhojenkin jäsenmaiden alueella on havaittavissa maaseutualueita, jotka esimerkiksi syrjäisen sijaintinsa vuoksi eivät laisinkaan yllä samalle tasolle menestyvien maaseutualueiden kanssa. Yksi keskeinen johtopäätös typologioiden perusteella on kuitenkin se, että maataloudella on edelleenkin valtaosasta maaseutualueista merkittävä rooli taloudessa ja työllistämisessä. Maaseudun muutosprosesseja voidaan kuitenkin pitää selvinä tehtyjen typologioiden perusteella.

Paikallis- ja aluetason ratkaisuja

Edellisessä kappaleessa käytiin läpi makrotason muutosprosesseja ja aluekuvailla eurooppalaisella maaseudulla. Makrotason ilmentymien lisäksi keskeisessä asemassa ovat paikallis- ja aluetason tarkastelut, joita on huomattavasti vaikeampaa ja haasteellisempää lähestyä kuin makrotasoa. Jokainen yksittäinen maaseutualue EDORA-typologioiden sisällä on oma, ainutlaatuinen tapauksensa. Tämä seikka oli EDORA-hankkeelle tärkeimpänä johtajatuksena siirryttäessä makrotasolta paikallis- ja aluetason tarkasteluun. Periaatteessa tässä yhteydessä voidaan nostaa esille kaksi ratkaisevaa tekijää. Ensinnäkin Euroopan komission vihreässä kirjassa alueellisesta koheesiosta (CEC 2008) katsotaan alueellisen kehittämistyön edellyttävän alueiden yhteensopivan kehityksen varmistamista ja niiden ominaispiirteiden hyödyntämistä mahdollisimman tuottoisalla tavalla. Toiseksi kaikilla maaseutualueilla on erityinen oma yhdistelmä aineellisia ja aineettomia voimavaroja ja kehittämismahdollisuuksia, joiden hyödyntäminen riippuu alueista itsestään. Keskeisessä asemassa on siten näiden voimavarojen ja kehittämismahdollisuuksien rooli, jolloin ne joko myötävaikuttavat tai ehkäisevät maaseudun taloudellisen, ympäristöllisen ja sosiaalisen toimintaympäristön kehittämisen.

Monipuolinen ja haastava eurooppalaisen maa-

seudun muutosprosessi ja erityisesti se, miten muutosprosessi ymmärretään, on erityisen tärkeää politiikkainterventioiden suunnittelussa ja toteuttamisessa. Viimeaikainen kehitys maaseutupolitiikan muotoilussa ja toteuttamisessa on nostanut esille lisääntyvän joustavuuden merkityksen paikallisten ominaispiirteiden kohtaamisessa erinäisten maaseutupolitiikan paradigmojen perusteella (esim. Terluin 2003; van der Ploeg & Marsden 2008; OECD 2006). Keskeisessä asemassa on joka tapauksessa maaseudun kehittämisen tutkimuksessa uudenlaisen maaseudun etsintä. Ei ole riittävä, jos aiemmin esitetyistä yksioikoisista tyylytellyistä harhapäätelmistä (Hodge 2004) yksi tai useampi korvataan uudella paradigmalla. Tällaisessa tilanteessa on aina vaarana uuden paradigman muotoutuminen asetelmaksi joustamattomia näkökulmia.

Käyty keskustelu ei ole ollut tyhjenteävä, mutta sen pohjalta on mahdollista lähestyä EU:n tämän hetkistä maaseutupolitiikkaa uudenlaisesta näkökulmasta. EDORA-hankkeessa on alleviivattu erikseen maaseudun muutoksen monimuotoisuutta, maaseudun erilaistumiskehityksen muotoja sekä rakennettu maaseututypologia. Yksi keskeisimmistä havainnoista on, että EU:n maaseutupolitiikka ei ole täysin kyennyt vastaamaan maaseudun muutoksen synnyttämään vaateeseen, vaan sen sijaan se on juuttunut keskusteluun sosio-ekonomisesta kehityksestä kietoutuen ainakin osaksi vanhentuneihin yleistyksiin maaseudun kehittämisestä (Kahila ym. 2011). Tässä yhteydessä käydään lyhyt keskustelu siitä, miten tähän tilanteeseen on tultu ja luodaan katse eteenpäin maaseutupolitiikan kehittämiseksi.

EU:n maatalouspolitiikka CAP (Common Agricultural Policy) on kehittynyt nykyiseen muotoonsa monen mutkan kautta. Kun EU:n maatalouspolitiikka luotiin, siitä tuli monien silmissä EU:n tärkein politiikka-ala, eikä sen olemassaolon oikeutusta pitkään lainkaan kyseenalaistettu (Dax & Kahila 2011). Periaatteessa ennen vuotta 1980 maaseutupolitiikkaa ei pidetty laisinkaan omana politiikka-alanaan. Myöhemmin maaseutupolitiikka alkoi saada enemmän jalansijaa, kun maaseudulla esiintyvät rakenteelliset muutokset tunnistettiin ja tunnustettiin. EU:n maaseutupolitiikan merkitys sai todellista painoarvoa 1980-luvun

lopulla, kun rakennerahastouudistus toteutettiin ja maaseutupolitiikka otettiin osaksi EU:n rakennerahastoja (esim. Manzella & Mendez 2009). Tosin maaseutupolitiikan kehittyminen tällöin on nähtävä suorassa yhteydessä maatalouspolitiikan painotusten muuttumiseen kohti monitoimista maaseutua, kestävä kehitystä ja ympäristöllisiä arvoja, joskin maaseutupolitiikan tuoma lisäarvo liittyi tässä yhteydessä maatalouden sosiaalisen puolen korostumiseen.

Maaseutupolitiikan varsinaisen läpimurron voidaan sanoa tapahtuneen vuonna 2000, kun EU:n Agenda 2000:ssa CAP:n rinnalle nostettiin maaseutupolitiikka niin sanotuksi toiseksi pilariksi ja maaseudun erilaiset kehittämistoimenpiteet määritettiin yhden asetuksen alle. Käytännössä EU:n Agenda 2000 satoi maaseutupolitiikan lähemmäksi maatalouspolitiikkaa ja rajoitti EU:n aluepolitiikan maaseutunäkökulmaa (Saraceno 2004). Keskeisenä muutoksena tässä rajoituksessa oli tavoite 5b:n poistuminen aluepolitiikan keinovalikoimasta ja sen sisällyttäminen maaseuturahastoon. Tämän eriytymisen tuloksena EU:n maaseutupolitiikan ala tuli tietyllä tavalla kamppailuareenaksi, mitä voidaan tarkastella kahdesta keskustelunäkökulmasta. Ensinnäkin, CAP:n toinen pilari EU:n maaseutupolitiikkana sai määritellyn aseman, mitä monet pitävät todellisena maaseutupolitiikkana. Toisaalta maaseutupolitiikan kokonaisuus on aina ollut myös EU:n aluepolitiikan tunnistama ala. (Dax & Kahila 2011.) Todellisuudessa ohjelmakausina 2000–2006 ja 2007–13 noin 71 miljardia euroa (20 %) aluekehitysrahaston kaikista kehittämisvaroista suuntautui maaseutualueille (Ahner 2009). Samanaikaisesti CAP:n toisen pilarin toimenpiteiden budjettimäärä on ollut 91 miljardia euroa. EU:ssa on siis selvästikin olemassa kaksi erilaista maaseutupolitiikkaa, joiden keskinäinen ristiriita on tiedossa.

Tärkeässä asemassa on siten kysymys siitä, miten kyetään saavuttamaan johdonmukaisuus ja täydentävyys kahden maaseudun kehittämisen kannalta merkittävän politiikan eli CAP:n ja aluepolitiikan välillä tulevaisuudessa. Vastaavasti merkittävässä asemassa on kysymys siitä, miten toisen pilarin irtautuminen tai toisaalta täydentyminen sektoripainotteisesta politiikasta kyetään turvaa-

maan. Barcan raportti (Barca 2009) tarjosi toisaalta näkökulman tähän kysymykseen painottamalla tuloshakuisuuden ja teemallisen kehittämisen lisäksi näkökulmaa paikkasidonnaiseen (place-based) kehittämiseen. Raportti on ollut pääosin rakenteellinen keskustelunavaus tulevan 2014–2020 ohjelmakauden valmisteluun, mutta se on vaikuttanut myös aluepolitiikan toimenpiteiden laaja-alaisuuteen. Raportissa otetaan suhteellisen hyvin maaseudun erityiskysymykset huomioon, mutta se sisältää kuitenkin näkökulman maaseudusta yhtenäisenä alueena ja vastaa näin tietyssä määrin perinteisiä näkökulmia. (Kahila ym. 2011.)

Maatalous- ja maaseutupolitiikan toteuttamista asemoitiin Eurooppa 2020 -strategiaan nähden lokakuussa vuonna 2011, kun määriteltiin maaseudun kehittämissäädöksiä ohjelmakaudelle 2014–2020 (CEC 2011). Asiakirja ei sisältänyt maata mullistavia muutoksia, vaan rakenteelliset muutokset koskivat lähinnä toisen pilarin lähentämistä Eurooppa 2020 -strategian tavoitteisiin ja maatalousrahoituksen täydentävyyttä muiden rakennerahastojen kanssa. DG Agri:n aiemmin vuonna 2010 valmistelemassa CAP Towards 2020 -tiedonannossa (CEC 2010) korostettiin alueellista tasapainoa ja moninaista maaseutua osana Eurooppa 2020 -strategian toteuttamista. DG Agri ei kuitenkaan suoranaisesti mieltänyt maaseutupolitiikkaa osaksi alueellista koheesiota. Joka tapauksessa tiedonannossa todettiin myös, että nykyiset maataloustuet eivät ota riittävästi huomioon alueellisia, taloudellisia, sosiaalisia ja ympäristöön liittyviä erityispiirteitä. Maaseutupolitiikan kannalta huomattava on, että se korostaa ensimmäisen ja toisen pilarin toimivan toisiaan täydentäen ja olevan vahvassa vuorovaikutuksessa. Alueelliset kehityshaasteet ja tasapainoinen taloudellinen kehitys maaseudulla edellyttävät, että maaseutupolitiikka kykenee vastaamaan muutoksiin maatalouspolitiikasta huolimatta (Kahila ym. 2011).

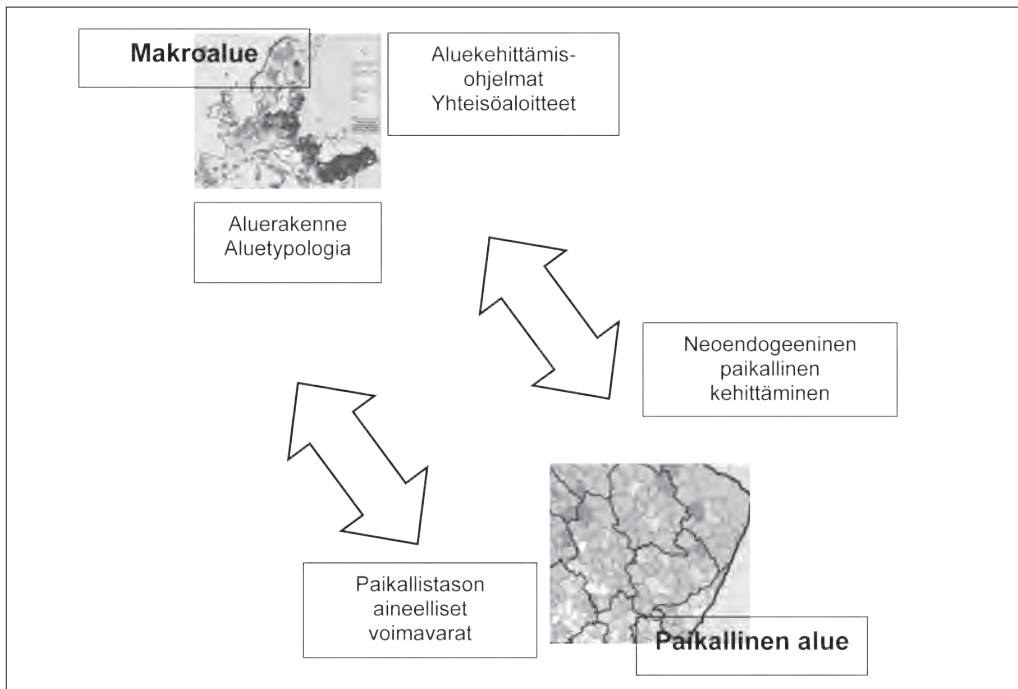
Lopullisena kysymyksenä kaikkien erilaisten politiikkaprosessien keskellä on, laajeneeko eurooppalaisen maaseutupolitiikan toiminta-ala merkittävästi vai laajeneeko se lainkaan tulevalle ohjelmakaudella 2014–2020. Ohjelmakaudella 2014–2020 kaikki EU:n rakennerahastot on koottu yhteiseen EU:n koheesipolitiikkaa ohjaavaan stra-

tegiakehykseen (Common Strategic Framework). Strategiakehyksessä painotetaan koordinaatiota ja täydentävyyttä rahastojen välillä, mikä viittaa tietyssä määrin selvään rajanvetoon rahastojen välillä eikä niinkään niiden yhteisvaikutukseen (Mendez 2013). Näyttää siltä, että maaseutupolitiikka on jäämässä myös tulevalle ohjelmakaudella sektori-politiikoiden ansaan, vaikka toistuvasti on korostettu EU:n kahden keskeisen interventio-politiikan, eli aluepolitiikan ja maatalouspolitiikan, keskinäistä johdonmukaisuutta ja täydentävyyttä. Toisen pilarin kohdalla toimenpiteet voivat olla kapealaisempia ja on mahdollista, että erot jäsenmaiden välillä muodostuvat sängen suuriksi.

Lopuksi

EDORA-hankkeessa lähdettiin liikkeelle maaseudun laajoista muutostrendeistä ja niitä tulkitsevista metanarratiiveista. Tavoitteena oli korvata nykyyhetken sopimattomat stereotyyppit ja näkökulmat täsmällisemmällä maaseudun erilaistumista kuvaavilla tulkinnoilla. On selvää, että eurooppalainen maaseutupolitiikka kohtaa moninaisella maaseudulla uudenlaisia haasteita, mahdollisuuksia ja vaikeuksia mutta myös kehittämisen rajoituksia. Pääsääntöisesti maaseutupolitiikka kohtaa näitä eri tekijöitä kahdella tasolla, jotka molemmat on huolellisesti otettava huomioon muotoiltaessa tulevaisuuden politiikoita. Makrotasolla muutoksia havainnollistavat tyypologiat ja metanarratiivit, mikä on tarpeellinen järjestelmällisen kuvan saamiseksi maaseudun erilaistumisesta. Toisaalta hankkeen tulokset alue- ja paikallistasolla osoittavat, että maaseudun muutoksen erilaatuiset alkuperät ovat kaikilla alueilla läsnä, joskin erityyppisinä. Itse asiassa kasvava alueellinen erilaistuminen on seurausta alue- ja paikallistason voimavaroista sopeutua ja vastata makrotason muutoksiin.

Alue- ja paikallistason erilaistuminen koostuu erityisesti yhdistelmästä aineellisia ja aineettomia voimavaroja, joiden hyödyntäminen riippuu alueista itsestään. Erityisesti aineettomat voimavarat osoittautuivat ratkaiseviksi onnistuneen maaseutupolitiikan toteuttamiselle. Tärkeänä kysymyksenä onkin, miten voimavarat ja kyky omaksua poliittisia toimenpiteitä kyetään saamaan liikekannalle,

KUVA 5. Neoendogeeninen maaseutupolitiikan tulkintakehikko. (Copus 2011b)

sekä miten alueellinen ja paikallinen kehittäminen onnistutaan tarkentamaan kasvua vahvistaviin tekijöihin. Toimenpiteiden omaksuminen ja toteuttaminen vaatii myös toimivia hallinnollisia rakenteita ja tietoisuutta politiikoiden vaikutuksista ja rakenteista. Alueellisesta ja paikallisesta näkökulmasta näiden makrotason sekä alue- ja paikallistason tekijöiden yhdistelmä on vaihteleva.

Maaseutualueita ei tule tarkastella ainoastaan passiivisina sopeutujina erilaisiin ulkoisiin taloudellisiin ja poliittisiin muutoksiin. Neoendogeeninen tulkinta korostaa maaseudun muutoksen tulkinnassa laaja-alaista kaksisuuntaista lähestymistapaa, jossa kohtaavat erilaiset sääntelyyn perustuvat prosessit ja alueiden maantieteelliset erityispiirteet, sosiaaliset ja taloudelliset rakenteet sekä institutionaaliset rakenteet (ks. esim. Ray 2006; Shucksmith 2010). EDORA-hankkeen tulokset asettuvat neoendogeenisen lähestymistavan tulkintakehikkoon (kuva 5), jossa painottuvat sekä makrotason että alue- ja paikallistason maaseudun muutoksen ja

erilaistumisen osatekijät.

EU:n alueellisen koheesipolitiikan logiikka korostaa alueperusteista lähestymistapaa, joka perustuu alueiden vahvuuksiin ja kehittämismahdollisuuksiin, eikä niinkään alueellisten ongelmien perinteiseen kompensointiin. Lähestymistapa on eittämättä tarkoituksenmukainen eurooppalaiselle maaseudulle, joka väistämättä erilaistuu taloudellisten, sosiaalisten ja ympäristöllisten erityispiirteiden vahvistuessa. Voidaan toisaalta sanoa, että EU:n koheesipolitiikka on maaseudun kannalta tietyllä tavalla käänköpisteessä, mutta kysymys maaseutupolitiikan asemoitumisesta tässä prosessissa on edelleen avoin. Maaseutupolitiikka näyttäisi jäävän edelleenkin sektoripolitiikan ansaan. Laajempi neoendogeeninen lähestymistapa olisi maaseudun kannalta hyödyllinen, sillä se mahdollistaisi maaseudun uuden talouden näkökulman huomioimisen. Tässä tapauksessa myös syrjäisemmät maaseutualueet voitaisiin huomioida vaikuttavasti kehittämissäpolitiikassa.

Periaatteessa maaseudun kehittämistyö ponnistaa paikallisuudesta, mutta loppujen lopuksi ei kuitenkaan ainoastaan siitä. Hallitseva alhaalta ylös-lähestymistapa ei ole ongelmaton, vaan ylikansalliset ja kansalliset tekijät muovaavat eri tavoin eri paikoissa maaseutupolitiikan toteuttamista. Kaikilla alueilla ei yksinkertaisesti ole samanvertaisia alueperusteisia mahdollisuuksia kehittyä alueiden välisessä kilpailussa. Tulisikin kiinnittää huomiota myös niihin tekijöihin ja syihin, joiden vuoksi tiettyjä kasvumahdollisuuksia ei ole käytetty riittävästi tai laisinkaan maaseudun kehittämistyössä. Tärkeintä vallitsevissa olosuhteissa on tavoitella sellaista maaseutua, jota kannattaa kehittää.

LÄHTEET

- Ahner, Dirk 2009. How does cohesion policy support rural development? Puhe 1.10.2009 seminaarissa: Cohesion Policy supporting rural areas, Brussels. Saatavissa: http://ec.europa.eu/regional_policy/archive/conferences/urban_development/doc/0_ahner_speech.doc. [Viitattu 24.9.2013].
- Barca, Fabrizio 2009. An Agenda for a reformed Cohesion Policy, a place-based approach to meeting European Union Challenges and expectations. Independent Report at the Request of Danuta Hübner, Commissioner for Regional Policy.
- Bengs, Christer & Kaisa Schmidt-Thome (toim.) 2006. Urban Rural Relations in Europe, Final Report ESPON 2006 Project 1.1.2. Saatavissa: http://www.espon.eu/main/Menu_Projects/Menu_ESPON2006Projects/Menu_ThematicProjects/urban-rural.html. [Viitattu 24.9.2013].
- Böhme, Kaj, Tomas Hanell, Kai Pflanz, Sabine Zillmer & Petteri Niemi 2009. Interim Report, ESPON Typology Compilation 2013/3/022. Saatavissa: http://www.espon.eu/main/Menu_Projects/Menu_ScientificPlatform/typologycompilation.html. [Viitattu 24.9.2013].
- CEC 2008 – Commission of the European Communities. Green Paper on Territorial Cohesion. Turning territorial diversity into strength, Communication from the Commission. COM (2008) 616, 6 October. Saatavissa: Brussels http://ec.europa.eu/regional_policy/consultation/terco/paper_terco_en.pdf. [Viitattu 24.9.2013].
- CEC 2010 – Commission of the European Communities. DG Agriculture. The CAP towards 2020: Meeting the food, natural resources and territorial challenges of the future. Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. COM(2010) 672 final, Brussels.
- CEC 2011 – Commission of the European Communities. Proposal for a regulation of the European Parliament and of the Council on support for rural development by the European Agricultural Fund for Rural Development (EAFRD). COM (2011) 627/3, Brussels.
- Copus, Andrew 2001. From Core-Periphery to Polycentric Development: Concepts of Spatial and Aspatial Peripherality. *European Planning Studies* 9(4): 539–552.
- Copus, Andrew, Clare Hall, Andrew Barnes, Graham Dalton, Peter Cook, Peter Weingarten, Sabine Baum, Henriette Stange, Chrysian Lindner, Alexandra Hill, Gerd Eiden, Ronald McQuaid, Malcolm Grieg & Mats Johansson 2006. Study on Employment in Rural Areas. European Commission. Directorate General for Agriculture. Saatavissa: http://ec.europa.eu/agriculture/publi-reports/ruralemloyment/sera_report.pdf. [Viitattu 24.9.2013].
- Copus, Andrew 2011a. Macro Scale patterns of differentiation (spatial generalisations). Teoksessa: Copus, Andrew & Lisa Hörnström (toim.). *The new rural Europe: Towards rural cohesion policy*. Nordregio Report 2011:1. Nordregio, Stockholm. 38–55.
- Copus, Andrew (toim.) 2011b. Final Report. ESPON 2013 project EDORA (European Development Opportunities for Rural Areas), Project 2013/1/2.
- Courtney, Paul, Dimitris Skuras & Talbot Hillary 2010. Territorial Cooperation. EDORA project Working Paper 27. Saatavissa: <http://www.nordregio.se/EDORA>. [Viitattu 24.9.2013].
- Dax, Thomas & Petri Kahila 2011. Policy Perspective – The Evolution of EU Rural Policy. Teoksessa: Copus, Andrew & Lisa Hörnström (toim.). *The new rural Europe: Towards rural cohesion policy*. Nordregio Report 2011:1. Nordregio, Stockholm. 87–106.
- Dijkstra, Lewis & Hugo Poelman 2008. Remote Rural Regions. How proximity to a city influences the performance of rural regions. *Regional Focus* No. 1. European Commission, Brussels.
- Halseth, Greg, Sean Patrick Markey & David Bruce 2010. *The Next Rural Economies: Constructing Rural Place in Global Economies*. CABI Publishing, Oxfordshire UK.
- Hepworth, Mark 2006. *The Knowledge Economy in Rural England*. DEFRA.
- Hill, Berkeley & David Campbell 2005. *The New Rural Economy: Change Dynamism and Government Policy*. The Institute of Economic Affairs, London.
- Hodge, Ian 2004. The economic diversity of rural England: Stylised fallacies and uncertain evidence, Editorial. *Journal of Rural Studies* 20(3): 263–272.
- Kahila, Petri, Peter Weingarten, Asli Tepecik Diş & Andrew Copus 2011. Territorial Cohesion as an Emerging Rural Policy Concept. Teoksessa: Copus, Andrew & Lisa Hörnström (toim.). *The new rural Europe: Towards rural cohesion policy*. Nordregio Report

- 2011:1. Nordregio, Stockholm. 107–118.
- Lee, Richard, Mark Shucksmith & Hilary Talbot 2010. Synthesis of Theme Papers. EDORA Working Paper 10. Saatavissa: <http://www.nordregio.se/EDORA>. [Viitattu 24.9.2013].
- Lowe, Philip 2006. European Agricultural and Rural Development Policies for the 21st Century. Teoksessa: Midgley, Jane (toim.). A new rural agenda. IPPR, Newcastle. 29–45.
- Manzella, Gian Paolo & Carlos Mendez 2009. The turning points of EU Cohesion policy. Working Paper for the report “An Agenda for a reformed Cohesion Policy, Brussels. Saatavissa: http://ec.europa.eu/regional_policy/policy/future/pdf/8_manzella_final-formatted.pdf. [Viitattu 24.9.2013].
- Marsden, Terry, Jo Banks & Gillian Bristow 2002. The social management of rural nature: understanding agrarian-based rural development. *Environment and Planning A* 34(5): 809–826.
- Marsden, Terry 2003. The Condition of Rural Sustainability. Van Gorcum, Assen Netherlands.
- Mendez, Carlos 2013. The post-2013 reform of EU cohesion policy and the place-based narrative. *Journal of European Public Policy* 20(5): 639–659.
- Murdoch, Jonathan 2006. **Networking rurality: emergent complexity in the countryside**. Teoksessa: Marsden, Terry & Patrick Mooney (toim.). *Handbook of rural studies*. Sage, London, Thousand Oaks, New Delhi. 171–184.
- OECD 2006. *The New Rural Paradigm: Policies and Governance*. OECD, Paris.
- Ray, Christopher 2006. Neo-endogenous rural development in the EU. Teoksessa: Cloke, Paul, Terry Marsden & Patrick Mooney (toim.). *Handbook of rural studies*. 278–291.
- Saraceno, Elena 2004. Rural Development policies and the Second Pillar of the Common Agricultural Policy: The way ahead. Teoksessa: Ortner, Karl M. (toim.). *Assessing rural development policies of the Common Agricultural Policy, selection of papers from the 87th Seminar of the European Association of Agricultural Economists (EAAE). 21–23 April. Wien. 25–47*. Saatavissa: http://www.webalice.it/andrea.marescotti/Materiali/5-Politiche/2004_Saraceno87EAAE.pdf. [Viitattu 24.9.2013].
- Shucksmith, Mark & Katrina Rønningen 2011. The Uplands after neoliberalism? – The role of the small farm in rural sustainability. *Journal of Rural Studies* 27(3): 275–287.
- Shucksmith, Mark 2010. Disintegrated Rural Development: neo-endogenous rural development, planning and place-shaping in diffused power contexts. *Sociologia Ruralis* 50(1): 1–18.
- Shucksmith, Mark, Hilary Talbot & Richard Lee 2011. **Meta-narratives as heuristic generalisations of rural change**. Teoksessa: Copus, Andrew & Lisa Hörnström (toim.). *The new rural Europe: Towards rural cohesion policy*. Nordregio Report 2011:1. Nordregio, Stockholm. 38–55.
- Terluin, Ida 2003. **Differences in economic development in rural regions of advanced countries: an overview and critical analysis of theories**. *Journal of Rural Studies* 19(3): 327–344.
- van der Ploeg, Jan Douwe & Terry Marsden 2008. Unfolding webs: The dynamics of regional rural development. Van Gorcum, Assen.
- van der Ploeg, Jan Douwe 2000. Revitalising agriculture: Farming economically as a starting ground for rural development. *Sociologia Ruralis* 40(4): 497–511.
- Woods, Michael 2005. *Rural Geography*. London, SAGE.
- Woods, Michael 2007. **Engaging the global countryside: Globalization, hybridity and the reconstitution of rural place**. *Progress in Human Geography* 31(4): 485–507.
- Zonneveld, Wil & Dominic Stead 2007. **European territorial cooperation and the concept of urban – rural relationships**. *Planning Practice & Research* 22(3): 439–453.